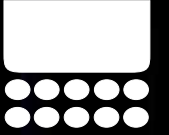

CULLBERG BALETTEN

RIKSTEATERN

LÄRARHANDLEDNING
MASTER MINDS

OM LÄRARHANDLEDNINGEN

Dansföreställningen Master Minds är inspirerad av det populära sällskapsspelet med samma namn där spelaren utmanas att knäcka en kod av färgglada pins genom uteslutningsmetoden. På samma sätt utmanar dansarna i föreställningen barnens fantasi och analytiska förmåga. Varje föreställning blir unik och styrs av barnens kreativitet. Spelreglerna är enkla: under en timme framför tre dansare rörelser och barnen i publiken, som agerar koreografer tillsammans med en spelledare, ger förslag på hur rörelserna ska göras.

Vad händer om två rörelser byter plats? Vad händer när man laborerar med tid, rum och kraft? När man använder koreografiska verktyg på ett rörelsematerial kan man förändra en rörelse, eller manipulera det som en koreograf skulle säga. Koreografiska verktyg kan vara faktorer som tid, rum och riktning eller dynamik. Dynamik handlar om relationen mellan anspänning och avslappning, högt och lågt, snabbt och långsamt och så vidare. Eleverna är under föreställningen med och skapar det sceniska rummet genom att tolka, prova och göra om koreografin som utförs av dansarna.

I samband med turnén har vi på Riksteatern sammanställt en fyllig webbplats där eleverna bland mycket annat kan gå in och följa dansarnas rapporteringar om mötet med

skolorna. Resultatet av elevernas arbete visas upp av dansarna i en avslutande danssekvens. Denna sekvens video-filmas och på Riksteaterns You-Tube kanal kan elever som deltagit se hur deras slutresultat blev. Här finns också de enskilda rörelserna med dansarna som kortare filmklipp.

Samtalet efter en föreställning är precis som den kvalitativa teatern och dansen, en resa ut i okänd mark där frågorna är viktigare än svaren. Denna lärarhandledning är framtagen för att ge dig och dina elever möjlighet att genom olika frågeställningar och associationer stanna kvar i föreställningen och de tankar som den väcker. Här finns en kortare beskrivning av själva föreställningen, uppslag på hur man kan sätta igång ett samtal om dans, om hur eleverna kan gå vidare med ett dansintresse. Därutöver finns en text om hur dans utvecklats som konstform och om koreografi som konstnärligt uttryck.

Välkomna!

VAD ÄR MASTER MINDS?

Idén bakom Master Minds är att lägga fokus på koreografin och hur man kan tänka för att skapa nya former av dans. Genom att titta på samma rörelser flera gånger, diskutera det med sina klasskamrater och förändra koreografin med enkla redskap ges elever en ingång i dansens språk. Föreställningen handlar på så sätt om koreografens och dansarens yrkesroller, vad de kan bestå i och vad som sätter igång publikens reflektioner och uppfattning om olika sorters rörelser. Danskoreografi kan liknas vid att lära sig ett nytt språk och det bästa sättet att komma det närmare är att praktisera och koreografera själv. Dansens grammatik, tolkningen och erfarenheten av den ger eleverna möjlighet att själva bidra med sina berättelser.

Under den timme som föreställningen pågår får eleverna se flera korta dansbitar, så kallade fraser, som de sedan får ge förslag på sätt att förändra. Dansarna samtalar med eleverna om hur de upplever dansen, vad rörelser kan betyda och utifrån detta startar ett samtal om hur det kan göras tydligare, förändras, vändas upp och ner, allt utifrån elevernas vilja och förslag. Föreställningen är på så sätt en introduktion till dansens semiotik, det vill säga, hur man kan tolka dansens tecken. Föreställningen är interaktiv och hur föreställningen blir beror på elevernas vilja till att delta och påverka föreställningens gång.

Vi spelar för en klass åt gången för att de i en trygg miljö, ska våga ta steget till att föreslå saker och prata inför var-

andra. De behöver inga förkunskaper om dans eller koreografi, men det är viktigt att de förstår att de inte ska dansa själva och att de deltar i en process. I slutet av föreställningen så får de sätta ihop de delar av koreografin som de har arbetat med till en liten slutproduktion. Dansarna visar denna och versionen filmas. Filmen kommer eleverna sedan kunna gå in och se på Riksteaterns hemsida.

OM SAMTAL

Hur ska man som lärare förbereda eleverna inför en föreställning som inte handlar om något och hur kan man samtala om det man upplevt efteråt? Ett sätt är att tala med eleverna om deras tidigare erfarenheter. Har någon sett dans förut? Vilken dans var det? Kanske har ni varit på en föreställning tillsammans, minns ni hur det var? Ofta finns det barn i klassen som själva dansar. Låt eleverna berätta och visa!

Målet med Master Minds är att skapa ett samtal med barn om hur man kan se och tänka dans. Barnen får en inblick i både dansarens och koreografens arbete. De utforskar vad det är i dansen som gör att vi tolkar den på ett visst sätt och de lär sig att skapa koreografi genom att tolka, prova och göra om. Samtalet om upplevelsen kan fortsätta efter föreställningen. Det finns ingen allmän måttstock för en dansupplevelse och börjar vi med att värdera upplevelsen kan ett viktigt samtal gå i baklås. Här är exempel på frågor du kan inleda med:

- Vad var det som hände på scenen?
- Minns du hur det började?
- Hur många var de som dansade?
- Hur såg de ut?
- Hur rörde de sig?
- Var de ensamma, var för sig, eller var de tillsammans?
- Hur slutade det?

Utifrån dessa frågor byggs en gemensam bild och ett minne av vad klassen varit med om. Var och en har sett "sin" föreställning, men alla var där och har något att gemensamt utgå ifrån. Genom att vi minns olika saker och kan påminna varandra om olika delar i föreställningen blir besöket rikare och mer komplext. Prova gärna frågor som:

- Hur såg dansen ut; vad gjorde de?
- Hur gjorde de? Stampade de hårt i golvet? Smög de?
- Hoppade de högt? Eller kröp dansarna på golvet?
- Lyfte de varandra, rörde de över huvudet vid varandra?
- Gjorde alla likadant?
- Dansade alla på samma gång?
- Tittade dansarna på varandra?

Återanvänd de referenser som ni gemensamt plockade fram före besöket.

- Vad var det för dans vi talade om då, vem hade sett något och berättade om det?
- Vad påminde dig dansen om?
- Känner du igen något i dansen från något annat du upplevt på scen?

OM DANS

De benämningar som finns för olika sorters dans hör i allmänhet ihop med den teknik dansarna tränar och använder på scenen. Gemensamt för all danskonst är att en koreograf – eller en grupp tillsammans – skapar ett dansverk utifrån en konstnärlig idé. Koreografi kallas den färdiga utformningen av dansen och den bestämmer hur kroppen, eller kropparna, rör sig i rummet.

Sättet att se på kroppen, hur man låter den röra sig och vad den får uttrycka påverkas förstås av samhället runt omkring. Normer, tidsanda och människosyn förändrar dansen genom historien. Olika tider och olika koreografer föder olika uttryck och ur dem utvecklas genrer och stilar.

Från de klassiska romantiska baletterna kommer vanan att dansen handlar om något, att den berättar en historia. Med det är det långt ifrån all danskonst som gör. En del koreografer hävdar att dansen är sin egen form, att den inte behöver eller ska uttrycka något annat än sig själv. I dansverk som inte har någon berättande handling är det fortfarande levande människor som dansar men de gestaltar inte roller på samma sätt. I danssammanhang talar man ofta i termer av form och energi. Ibland kan vi identifiera en miljö eller en plats, men dansen kan också fånga en stämning eller undersöka fysiska kontraster och rytmer. Vad händer när långsamma böljande rörelser och linjer korsar snabba steg och explosiva vändningar? Blandningar av berättande och ickeberättande dans förekommer alltmer.

Dansföreställningar som vänder sig till små barn associerar ofta till leken medan koreografer som vill nå ungdomar brukar vara extra medvetna om musikens roll i unga människors liv. Ibland kan dansverket bygga på ett tema, det kan vara allt från våra rutiner kring frukostbordet till hur vi hanterar att en kamrat tar sitt liv. Danskonsten ser tillvaron från den glada och lättsamma sidan lika väl som den ställer frågor kring vår existens och smärta. I de romantiska baletterna finns till exempel både inslag av folkliga danser och pantomim. De folkliga danserna, eller karaktärsdanserna som de också kallas, hejdar berättelsen en stund och koncentrerar intresset till skickliga dansare som visar upp en speciell teknik. I pantomimen lyfter gesterna istället tydligt fram några detaljer i berättelsen. Koreografin som helhet för historien framåt.

De nya formerna av hiphop, som idag visas som föreställningar på scen och inte som virtuosa dansnummer på gatan, där hela genren startade, är nutida exempel på dans. Grupper som ägnar sig åt den genren mixar gärna dansade historier med avsnitt där de framför allt briljerar med sin speciella teknik.

För den klassiska baletten är skönheten ett ideal, den månar om och skapade ursprungligen hela system för att uttrycka vackra linjer och rörelsesekvenser. Danstekniken används fortfarande av en del koreografer, men den dans som skapas nu har sällan krav på sig att främst vara vacker. Avgörande är att danskonsten vill gestalta något och att den gör det levande, här och nu.

VAD SÄGER KOREOGRAFIN?

En reflektion om nutida dans av koreograferna Björn Säfström och dansaren och idégivaren till Master Mind, Anja Arnqvist. Koreografin vill inte säga något, i alla fall inget konkret. Koreografi handlar inte om ett pratande som det ska lyssnas på eller ett skrivande som enbart vill tolkas. Koreografin vill öppnas och omformas genom sin läsare och öppna upp för en metod där läsningen blir mer kritisk. Att man kan härleda och se referenser, ta i själva dansen och därifrån starta ett samtal. Genom detta verbaliserande tas koreografins bilder över av publiken och makten hamnar hos den som ser. Ansvar förskjuts och aktioner blir möjliga.

Så är det så att koreografin vill stimulera kreativitet? Interaktion? Koreografin måste återskapa, omskapa, rekonstruera situationen och dess form genom att tränga sig in i dansen. Det är ett angenämt arbete för den oseriöse, ett gigantiskt för den ambitiöse. Det kräver inte en förståelse för metoderna men ett läsande utav tecken system och bilder.

Det måste finnas tid för att skapa sina tolkningsreferenser både i praktik och i läsande. Tiden krävs för att förskjutningen ska kunna ske. Läsningen blir bara något genom en transformation av former och situationer. Koreografin skapar ny logik, genom nya system. Där ligger möjligheten.

Koreografin vill ge dansen till betraktaren genom betraktarens egna upptäckter. Den bjuder in till mötet som öppnar för publikens möjlighet att återskapa sig själv. Relationen till det yttre kommenteras genom publikens upplevelse och

förskjuter, förtydligar och färgar det de redan visste, eller allra helst något de ännu inte vet. Samtal under och efter en föreställning kan generera öppningar för andra frågor och som utmanar konventioner. Koreografin bjuder in, fångslar och tar tid på sig, den är tolerant i sin vida tolkningsram och specifik i sin metod. Genom att vara i opposition i liten skala tränger koreografin sig in i ett malande, närmre och närmre sin egen tematik och sina egna frågor. Nyfiket och enträget.

Vad innehåller bilden?

Kroppen rör sig, sträcker sig in i kommande bilder och är i ett ständigt varande. Kliver ur och flyttar på sig och refererar till minnet av de bilder den passerat igenom. Den lämnar referenser, sprider ut möjligheter till tolkningar, symbolik och narrationer, gläntar mot det politiska och filosofiska. Koreografin behandlar bilder genom att vara i dem och transformera dem. Den återkopplar genom sitt sätt att strukturera sin tillblivelse, den kommenterar sin innebörd genom att låta bilderna stå bredvid varandra. Koreografin placerar flera omaka bilder som en rebus på ett långt led som förvirrar läsaren på gränsen till att tolkningen går förlorad. Man kan uppleva och läsa tecknen, men inte nödvändigtvis deras relation. Man kan följa och urskilja en lingvistik, ett dansspråk som kan kommuniceras. Men vad och varför? Man ser och känner påverkan i sin egen kropp, man känner av ambivalensen, tappar trådar och återknyter. Tar en utflykt, tillflykt och kommer tillbaka. Man kan se massa igenkännbara tecken transformeras in i nya former, in i abstraktioner och in i nya bilder. Hur knöts de ihop? Vad hände där emellan? Det kräver aktivitet, rörelse. Man måste flyta eller bara flyta med.

KORT DANSLEXIKON

Kompani dansgrupp, dansensemble

Dansare person som har dans som yrke

Koreograf person som skapar dansen, bestämmer rörelser och helhet

Scenograf person som skapar scenbilden, rummet och dekoren

Kostymör person som skapar kostymerna/kläderna

Maskör person som skapar maskerna, bestämmer sminkning och peruker

Kompositör person som skapar musiken

Ljusdesigner person som skapar ljuset, bestämmer hur strålkastarna skall lysa

Ljuddesigner person som skapar ljudet och väger av det mot musiken

Producent person som ansvarar för produktionen, i fria grupper ofta den som arrangerar bokar föreställningar hos

Koreografi den färdiga dansen

Scenografi scenbilden, dekoren

Dansverk den konstnärliga helheten, med dans, scenografi, kostym, musik, ljus etc

Dansstycke se Dansverk, används ofta om kortare verk

Danspedagog lärare i dans

Ballett dansteknik och dansstil med anor i hovkultur flera hundra år tillbaka, men ordet används ofta som beteckning på dansverk oavsett stil

Klassisk romantisk ballett dansstil och teknik inom ballett som utvecklades under 1800-talet i form av stora och påkostade dansverk ofta med sagor och historier som berättande grund

Streetdans samlingsnamn för en rad dansstilar som sprungit ur den dans som föddes på gatorna i de amerikanska storstäderna; hiphop, break, locking, popping, funk etc

Jazzdans dansstil som växte fram inspirerad av jazzmusik under 1900-talet i USA och som fick stort genomslag i Sverige under 1960-talet

Folklig dans dans som folket, särskilt landsbygdsbefolkningen, av tradition dansade för att roa sig

Karaktärsdans dansstil som präglas av en särskild nationalitet eller yrkesgrupp, förekommer som folkliga inslag i klassiska romantiska baletter, till exempel spansk, rysk, ungersk och orientalisk dans

Pantomim stumt spel med gester, kroppsspråk och mimik

Helafton dansverk som fyller en hel föreställningskväll, ofta med flera akter

Duett dans för två, används även som beteckning på dansverk för två dansare och för del i ett dansverk där endast två dansare dansar

Pas de deux fransk term för duett, särskilt iden klassiska baletten

Solo dans för en dansare, används även som beteckning på dansverk och för att beteckna del i ett dansverk där bara en dansare dansar

Improvisation dans som bygger på mer oplanerat och spontant skapat framförande än strikt fastlagd koreografi

Workshop rörelseverkstad, praktisk danslektion eller kurs

Skola dansarnas dagliga träning i olika tekniker

Klass dansträningsspass i särskild teknik

Audition praktiskt intagningsprov till dansskola, dansgrupp eller för medverkan i föreställning

VAR HITTAR JAG DANSEN?

På **Riksteaterns Dansbank**, som du hittar på www.riksteatern.se/dansbank, finns länkar till olika danssidor på nätet, dansskolor och landets danskonsulenter.

På www.danskommitten.se hittar du också länkar till scener, organisationer, utbildningar, danskonsulenter och informationscentra inom dans i Sverige.

Läs mera om dans som scenkonst

Ballet & Modern Dance, av Susan Au. Thames and Hudson. London. 2002.

Can't stop Won't stop. Hiphop-generationens historia av Jeff Chang. Reverb. 2006.

Dans i världen av Madeleine Hjort (red). Carlssons bokförlag. Stockholm. 2003.

Danstidningen (tidskrift för danskonst i Norden) Se även www.danstidningen.se

Handlingsprogram för den professionella dansen. Kulturrådet. 2006.

Hej Publiken! en guide till den samtida dansen. Dansens Hus. Stockholm. 2007.

Resurslista för dans 2005, av Marika Hedemyr. Dansbyrån. 2005.

Vad är dans? Introduktion till dans som scenkonst. Danskonsulenterna Västra Götalandsregionen. 2004.

Om danskonst, barnkultur och skolan

AlieNation is my Nation. Hiphop och unga mäns utanförskap i det nya Sverige, av Ove Sernhede. Ordfront förlag Stockholm, 2007 (pocket).

Att öppna nya världar. En handledning om att gå på teater med barn i förskola och skola. Riksteatern, 2006.

Barn Dans Skola. Från Bolidens barnbalett till Dans i skolan för alla, av Eva Dahlgren, Skellefteå museum, 2006.

Barns och ungas rätt till kultur. En skrift från Statens kulturråd och Barnombudsmannen.

Barnombudsmannen informerar, BI 2006:2.

Från sagospel till barntragedi. Pedagogik, förströelse och konst i 1900-talets svenska barnteater av Karin Helander. Carlssons förlag, Stockholm, 1998.

Får jag lov att fråga? Dokumentation av förstudien samtidskonst – danskonst i dialog. Danskonsulenterna Västra Götalandsregionen, 2002.

För de allra små. Om att uppleva böcker, teater, film, konst och musik när man är liten, av Margareta Sörenson (red). Rabén & Sjögren. Stockholm. 2001.

Idag ska vi gå på teater. Det kan förändra ditt liv. Om barnteater som meningsskapande i skolan, av Birgitta Gustafsson och Lena Fritzen. Pedagogisk kommunikation, Institutionen för pedagogik, Växjö universitet. 2004.

Opsis Kalopsis nr 1/2006. Tema rörelse (tidskrift om barn- och ungdomskultur). Se även www.opsiskalopsis.se
Pedagogiska magasinet nr 2/2006. Ung kultur, te-
maartiklar. (tidskrift för utbildning, forskning och debatt) Se även www.pedagogiskamagasinet.se

Samtalet om konst. En dokumentation från ett seminarium om samtalet som metod. 25-26 november 2003, Nordiska Akvarellmuseet, Skärhamn. Konst- och kulturutveckling Västra Götalandsregionen. 2004.

MASTER MINDS

Medverkande dansare: **Louise Perming, Marie Nil-seng, Oskar Landström, Philip Berlin**
Koncept & idé: **Anja Arnquist**

Koreografi: **Björn Säfsten**
Turnéledare: **Sanna Söderholm**
Producent: **Jessica Lindberg Dik**

Pressansvarig: **Erica Espling**
Ansvarig för skolmaterialet: **Isak Benyamine**
Foto: **Håkan Larsson**